

Stubbamöllan och hur Rya kvarn kom till

I nummer 2-2008 av Vi i Rydebäck, berättade nuvarande ägaren Karin Friberg för Lena Sundström om Rya kvarn.

Harald Hermansson

I de kommande historiekronikorna vill jag lyfta fram ytterliga information om den tidigare stubbamöllan och holländaren Rya

kvarn, baserad på en handskreven skrift av den siste ägaren som drev Rya kvarn, Harald Hermansson. Han köpte kvarnen den 18 oktober 1915.

I Helsingborgs stadslexikon står det att Rya kvarn från 1846 ersatte en hundraårig stubbamölla (stolpkvarn) som blåst omkull 1831. Författarna kanske hänvisar till att Harald Hermansson skrev: "Troligtvis var det vid samma tidpunkt som de närbelägna stubbarna vid Raus, Pålstorp och Glumslöv på 1760-talet blev byggda."

Men på kartor som upprättades vid 1762-års storskifte, 1809-års skifte och även en karta från början av 1830-talet fanns ingen mölla inritad. Troligen byggdes Stubbamöllan 1830 på land som den första kända kvarnägaren Nils Lagerstedt förvärvade av ägaren till Rydebäcks tegelbruk. (Rydebäcks gård byggdes först ett 15-tal år senare men ett betydande lantbruk var redan etablerat.)

Harald Hermansson skriver vidare att: "Ett fastbrev utfärdat den 12 mars 1831 till Nils Lagerstedt för

Rya krog och den skattelagda tullvädermjölkvarnen Rya nr.1". Rya krog låg strax söder om kvarnen.

Och i ett köpebrev från 1843 heter det: "Till vår blifande svärson Nils Mårtensson från Gantofta och vår dotter Martina Sofia Lagerstedt försäljer vi Rya Krog med därtill hörande åbyggnader samt 3/6 mantal av utsockna frälsehemmet Rya nr. 1 med därå skattelagd väderkvarn."

På 1840-talet lättades på det gamla kvarntvånget som funnits ända sedan 1400-talet. Vem som ville fick därefter bygga kvarnar och mala utan tillstånd av myndigheterna.

Det blev full fart att bygga de då så moderna holländskorna för att ersätta de primitiva stubbamöllorna.

Även Nils Mårtensson satte igång att bygga en holländsk mölla som hade större möjligheter än den lilla stubban, som för övrigt såldes och uppsattes i Frillestad där den var i bruk under närmare 100 år tills den en stormdag blåste omkull.

Rya krog hade nog stängts när holländaren byggdes då den varken nämndes i försäljningen eller bortforslingen av stubbamöllan eller uppbyggnaden av holländaren.

Harald Hermanssons minnen är baserade på ingående samtal med en gammal "grånad" man född i Rya 1838 som var en "riktig fänrik Stål"! Mannen tröttnade aldrig att berätta minnen från sina yngre dagar, särskilt om möllan. Hermansson beklagade sig att mycket fallit i glömska men berättade vidare att: "En septemberdag år 1846 svängde den nya holländskan för första gången sina vingar med de hemvävda linnesegele. En frisk nordväst svepte denna dagen in genom Sundet från Kattegatts fria vidder. Nils Mårtensson stod själv vid Skalkvarnen och skalade korngryn. Medan hans två möllesvenner hade all möda att passa den allt slukande gröpkvarnen. Detta är inte gissningar eller fantasifoster utan med verklighet överensstämmande."

Bilden till vänster: Håslövs stubbamölla på Söderslätten i Höllvikens församling är tagen från Wikipedia och används som illustration av en typisk stubbamölla såsom den i Rya.